

فهرست

پایه دهم

- درس هشتم: احیای ارزش‌های راستین ۷۵
- درس نهم: عصر غیبت ۷۹
- درس دهم: مرجعیت و ولایت فقیه ۸۶
- بخش دوم: در مسیر ۹۲
- درس یازدهم: عزت نفس ۹۲
- درس دوازدهم: پیوند مقدس ۹۵

پایه دوازدهم

- بخش اول: تفکر و اندیشه ۱۰۱
- درس اول: هستی‌بخش ۱۰۱
- درس دوم: یگانه‌بی‌همتا ۱۰۵
- درس سوم: توحید و سبک زندگی ۱۱۰
- درس چهارم: فقط برای او ۱۱۴
- درس پنجم: قدرت پرواز ۱۱۹
- درس ششم: سنت‌های خداوند در زندگی ۱۲۳
- بخش دوم: در مسیر ۱۳۰
- درس هفتم: بازگشت ۱۳۰
- درس هشتم: احکام الهی در زندگی امروز ۱۳۴
- درس نهم: پایه‌های استوار ۱۴۰
- درس دهم: تمدن جدید و مسئولیت ما ۱۴۳
- پرسش‌های چهارگزینه‌ای دهم ۱۴۹
- پرسش‌های چهارگزینه‌ای یازدهم ۱۷۰
- پرسش‌های چهارگزینه‌ای دوازدهم ۱۹۳
- پیوست ۲۰۹
- آزمون‌های جامع ۲۲۰
- پاسخ‌نامه کلیدی ۲۳۴

- بخش اول: تفکر و اندیشه ۸
- درس اول: هدف آفرینش ۸
- درس دوم: پرواز ۱۱
- درس سوم: پتجره‌ای به روشنایی ۱۳
- درس چهارم: آینده روشن ۱۷
- درس پنجم: منزلگاه بعد ۱۹
- درس ششم: واقعه بزرگ ۲۳
- درس هفتم: فرجام کار ۲۵
- بخش دوم: قدم در راه ۲۹
- درس هشتم: آهنگ سفر ۲۹
- درس نهم: دوستی با خدا ۳۱
- درس دهم: یاری از نماز و روزه ۳۴
- درس یازدهم: فضیلت آراستگی ۳۸
- درس دوازدهم: زیبایی پوشیدگی ۴۱

پایه یازدهم

- بخش اول: تفکر و اندیشه ۴۵
- درس اول: هدایت الهی ۴۶
- درس دوم: تداوم هدایت ۴۹
- درس سوم: معجزه جاویدان ۵۳
- درس چهارم: مسئولیت‌های پیامبر ﷺ ۵۷
- درس پنجم: امامت، تداوم رسالت ۶۲
- درس ششم: پیشوایان اسوه ۶۷
- درس هفتم: وضعیت فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان بعد از رسول خدا ﷺ ۷۲

۲ شیطان

عاملی بیرونی است که

- ← خود را برتر از انسان می‌داند.
 - ← سوگند خورده است که انسان را فریب دهد و از رسیدن به بهشت بازدارد.
- کار شیطان وسوسه کردن و فریب دادن است. او تسلطی بر ما ندارد، بلکه ما به او اجازه وسوسه می‌دهیم. شیطان در روز قیامت به اهل جهنم می‌گوید:

- ۱ خداوند به شما وعده حق داد، ولی من به شما وعده‌ای دادم و خلاف آن عمل کردم. (فریب شیطان)
- ۲ من بر شما تسلطی نداشتم، فقط شما را به گناه دعوت کردم. (اختیار انسان)
- ۳ خودتان دعوت مرا پذیرفتید. (اختیار انسان)
- ۴ امروز خودتان را سرزنش کنید نه مرا. (اختیار انسان)
- ۵ نه من می‌توانم به شما کمکی کنم نه شما می‌توانید و مرا نجات دهید. (ناتوانی شیطان)

راه‌های فریب شیطان

- ← ۱- غافل کردن از خدا و یاد او
- ← ۲- زیبا و لذت‌بخش نشان دادن گناه
- ← ۳- سرگرم کردن به آرزوهای سراب‌گونه دنیایی
- ← ۴- ایجاد کینه و دشمنی میان مردم

راز رانده شدن شیطان

شیطان چون فرمان خدا را برای سجده بر انسان اطاعت نکرد، طرد شد.

موضوع: طرد شدن شیطان به خاطر انسان

حدیث رسول خدا ﷺ

«خداوند به انسان‌های گناهکار خطاب می‌کند: من به خاطر تو شیطان را طرد کردم اما تو او را دوست خود گرفتی و به اطاعت او درآمدی؟»

موضوع: نماز، برترین راه شکست شیطان

حدیث امام عصر عجل الله تعالی فرجه

«هیچ چیز مانند نماز بینی شیطان را به خاک نمی‌مالد.»

- بهترین راه شکست شیطان یاد خدا و نماز است.

دربین پنجره‌ای به روشنایی

ما برای استفاده از سرمایه‌های خود «فرصت» کمی داریم. فرصت انسان با مرگ تمام می‌شود.

پرسش مهم

- ← چه سرانجامی در انتظار انسان است؟ (درک آینده انسان)
- ← آیا واقعاً پس از امروز، فردایی در کار است؟ اگر وجود دارد، چگونه است؟

دو دیدگاه در مورد زندگی پس از مرگ

دیدگاه اول: اعتقاد به معاد

قرآن انسان را دارای دو بُعد می‌داند

- ← بُعد جسمانی
- ← بُعد روحانی

بعد روحانی	بعد جسمانی
۱- تجزیه و تحلیل نمی‌پذیرد و متلاشی نمی‌شود.	۱- مانند اجسام و مواد، در حال تغییر و دگرگونی است.
۲- پس از مرگ بدن باقی می‌ماند.	۲- سرانجام فرسوده و متلاشی می‌شود.
۳- آگاهی و حیات خود را از دست نمی‌دهد.	

عقیده پیامبران الهی در مورد «مرگ»

- ← مرگ را پایان بخش دفتر زندگی نمی‌دانند.
- ← مرگ را غروبی برای جسم و تن انسان و طلوعی درخشان‌تر برای روح انسان می‌دانند.
- ← مرگ را پلی می‌دانند که آدمی را از یک مرحله هستی (دنیا) به هستی بالاتر (آخرت) منتقل می‌کند.

موضوع: دیدگاه پیامبران الهی در مورد مرگ

رسول خدا ﷺ فرمود:

- ← ۱- برای نابودی و فنا خلق نشده‌اید، بلکه برای بقا آفریده شده‌اید و با مرگ تنها از جهانی به جهان دیگر منتقل می‌شوید.
- ← ۲- باهوش‌ترین مؤمنان دو ویژگی دارند: ۱- فراوان به یاد مرگ هستند. ۲- بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می‌کنند.
- ← ۳- التَّاسِ نِيَامُ فَاذَا مَاتُوا، انتبهوا! مردم [در این دنیا] در خواب‌اند، هنگامی که بمیرند، بیدار می‌شوند.

موضوع: دیدگاه پیامبران الهی و پیروان آن‌ها در مورد مرگ

عنکبوت، ۶۴

این زندگی دنیا،	﴿ مَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
جز سرگرمی و بازی نیست	أَلَّا لَهُمْ وَ لَعَبٌ
و سرای آخرت،	وَ أَنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ
زندگی حقیقی است،	لَهُي الْحَيَاةُ
اگر می‌دانستند.	لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿

پیام آیه

- ① زندگی دنیا اگر بدون توجه به معاد باشد، چیزی جز سرگرمی و بازی (لهو و لعب) نیست.
- ② زندگی حقیقی و واقعی انسان در سرای آخرت شکل می‌گیرد.
- ③ انسان‌ها اگر بدانند، ارزش آخرت از ارزش دنیا بسیار بالاتر است.

ارتباط این آیه شریفه با احادیث پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله تناسب مفهومی دارد.

پیامدهای اعتقاد به معاد

۱ اولین پیامد اعتقاد به معاد، بیرون آمدن زندگی از بن‌بست و باز شدن پنجره امید و روشنائی به روی انسان است.

اثرات اولین پیامد اعتقاد به معاد در انسان

- ◀ انرژی فوق العاده و همت خستگی ناپذیر دارد.
- ◀ از کار خود لذت می‌برد.
- ◀ با تمام توان برای خدمت به خلق خدا می‌کوشد.
- ◀ می‌داند هیچ کار نیک او در آن جهان بی‌پاداش نمی‌ماند.
- ◀ می‌داند اگر به او ظلمی شود و نتواند از ظالمان حق خود را بگیرد در جهان آخرت خداوند آنان را به سزای اعمالشان می‌رساند.

موضوع: اولین پیامد اعتقاد به معاد

مآئده، ۶۹

﴿من آمن بالله و اليوم الآخر و عمل صالحاً و فلا خوفٌ عليهم و لا هم يحزنون﴾
کسی که به خدا و روز قیامت ایمان بیاورد و کار نیکو انجام دهد، پس هیچ ترس و اندوهی نخواهد داشت.

پیام آیه

- ۱ این آیه بیانگر اولین پیامد اعتقاد به معاد است. (خروج زندگی از بن‌بست و ایجاد شور و نشاط در زندگی)
- ۲ شرط زندگی بدون ترس و اندوه، ایمان به خدا و آخرت و انجام عمل صالح است.
- ۳ انجام عمل صالح، همان عبادت خداوند است که هدف زندگی انسان بر شمرده شده است. (درس ۱ سال دهم)
- ۴ دومین پیامد اعتقاد به معاد، «نترسیدن از مرگ» و «آمادگی برای فداکاری در راه خدا» است.
- خداپرستان حقیقی اگر چه در دنیا زندگی می‌کنند و زیبا هم زندگی می‌کنند، ولی دل به آن نمی‌سپرند پس مرگ را ناگوار نمی‌دانند.
- مرگ برای کسی ناگوار است که زندگی را محدود به دنیا می‌داند یا با کوله‌باری از گناه با مرگ مواجه می‌شود.
- نترسیدن خداپرستان از مرگ به معنای آرزوی مرگ نیست، بلکه مؤمنان از خدا عمر طولانی می‌خواهند که بیشتر عبادت و خدمت کنند تا به بهشت برسند.

نترسیدن از مرگ باعث می‌شود

- ◀ دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خدا آسان شود.
 - ◀ شجاعت به مرحله عالی برسد.
- اگر زندگی دنیا برای انسان‌های مؤمن به معاد، چیزی جز ذلت نباشد به استقبال شهادت می‌روند.

موضوع: دومین پیامد اعتقاد به معاد

- ۱ امام حسین علیه السلام در دو راهی ذلت و شهادت، شهادت را انتخاب کرد و فرمود: «من مرگ را جز سعادت، و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی‌بینم.»

۲ امام حسین علیه السلام خطاب به یاران خود فرمود:

«مرگ چیزی نیست مگر پلی که شما را از ساحل سختی‌ها به ساحل سعادت و کرامت و بهشت‌های پهناور و نعمت‌های جاوید عبور می‌دهد. پس کدام‌یک از شما کراهت دارد که از زندان به قصر منتقل شود؟»

دیدگاه دوم: انکار معاد

گروهی وجود دنیای پس از مرگ را انکار می‌کنند. آنان برای انسان حقیقتی جز تن و جسم او قائل نیستند. از نظر آنان، با فرارسیدن مرگ پرونده انسان برای همیشه بسته می‌شود.

در این دیدگاه

← مرگ پایان زندگی است.

← هر انسانی پس از مدتی زندگی در دنیا دفتر عمرش بسته می‌شود.

← انسان پس از مرگ رهسپار نیستی می‌شود.

موضوع: دیدگاه منکران معاد

جاثیه، ۲۴

﴿ و قالوا ما هي الآ حياتنا الدنيا موت و نحيا و ما يهلكننا إلا الدهر و ما لهم بذلك من علم ان هم إلا يظنون ﴾	[کافران] گفتند: زندگی و حیاتی جز همین زندگی و حیات دنیایی ما نیست. همواره [گروهی از ما] می‌میریم و [گروهی] زنده می‌شویم و ما را فقط گذشت روزگار نابود می‌کند. البته این سخن را از روی علم نمی‌گویند، بلکه فقط ظن و خیال آنان است.
---	--

پیام آیه

- ۱ این آیه بیانگر دیدگاه منکران معاد و اعتقاد آنان در مورد زندگی پس از مرگ است. (دیدگاه دوم)
- ۲ منکران معاد تنها زندگی را زندگی در دنیا می‌دانند و پس از آن به معاد معتقد نیستند. (الآ حیاتنا الدنیا)
- ۳ از دیدگاه آنان گذشت روزگار باعث مردن و نیستی انسان می‌شود. (و ما یهلکنا إلا الدهر)
- ۴ این عقیده باطل از روی گمان است و کافران هیچ‌گونه علم و آگاهی درباره آن ندارند.

پیامدهای انکار معاد

- ۱ با این دیدگاه انسانی که گرایش به جاودانگی دارد، زندگی چندروزه دنیا برایش بی‌ارزش می‌شود.
- ۲ او دچار یأس و ناامیدی می‌شود و شادابی و نشاط را از دست می‌دهد.
- ۳ چنین انسانی برای تسکین خود در راه‌هایی قدم می‌گذارد که روزبه‌روز بر سرگردانی و یأس او می‌افزاید.
- ۴ گروهی نیز می‌کوشند با فراموش کردن مرگ، خود را به کاری سرگرم کنند تا آینده تلخ خود را فراموش کنند.

نکته این پیامدها شامل کسانی که معاد را قبول دارند اما این قبول داشتن به ایمان قلبی آنها تبدیل نشده است نیز می‌شود. این افراد با فرورفتن در هوس‌ها، دنیا را معبود خود می‌دانند و از یاد آخرت غافل می‌شوند پس زندگی آنها با منکران معاد فرقی ندارند.

درس آینده روشن

پیامبران الهی

- ◀ مرگ را گذرگاهی به سوی حیات برتر در جهان آخرت می‌دانند.
- ◀ ایمان به زندگی در جهان دیگر را در کنار توحید سرلوحه دعوت خود قرار داده‌اند.
- ◀ امکان وجود جهان دیگر را ثابت می‌کردند و استدلال‌های مختلفی برای ضرورت آن می‌آوردند.

در مقابل دعوت پیامبران

- ◀ گروهی به جهان آخرت ایمان آورده (دیدگاه اول)
- ◀ گروهی جهان آخرت را بعید دانسته و انکار کرده‌اند. (دیدگاه دوم)

دفع خطر احتمالی

یک قانون عقلی ← دفع خطر احتمالی، لازم است. انسان وقتی احساس می‌کند احتمال خطر یا خسارتی در میان است، سعی می‌کند جلوی خسارت احتمالی را بگیرد. حتی اگر شخص نامطمئنی اعلام خطر کند، انسان آن را نادیده نمی‌گیرد.

قانون عقلی در مورد معاد

- ۱ پیامبران عاقل‌ترین و راستگوترین مردمان در طول تاریخ بوده‌اند.
 - ۲ آن‌ها با قاطعیت کامل خبر از وقوع معاد داده و نسبت به آن هشدار داده‌اند.
 - ۳ پیامبران پس از ایمان به خدا، ایمان به آخرت را مطرح کرده‌اند و آن را لازمه ایمان به خدا می‌دانند.
 - ۴ در قرآن کریم پس از یکتاپرستی درباره هیچ موضوعی به اندازه معاد صحبت نشده است.
- با این مقدمات و طبق قانون «دفع خطر احتمالی»، نباید با بی‌توجهی از کنار خبر واقعه معاد بگذریم.

موضوع: حتمی بودن وعده معاد از سوی خداوند

نساء، ۸۷

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ
لَا رَيْبَ فِيهِ
وَمَنْ أصدق مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا﴾

خداوند کسی است که هیچ خدایی جز او نیست
او قطعاً شما را در روز قیامت جمع می‌کند
که شکی در [وقوع] آن نیست
و چه کسی در سخن از خدا راستگوتر است؟

پیام آیه

- ۱ در این آیه پس از تأکید بر توحید و یکتاپرستی، خبر از قطعی بودن معاد داده می‌شود.
- ۲ از دیدگاه قرآن، هیچ شکی در معاد نیست، پس باید به آن توجه کرد (دفع خطر احتمالی).
- ۳ چون خدا از همه راستگوتر است (علت)، پس سخن او در مورد معاد قطعی است (معلول).

استدلال در مورد وجود معاد

استدلال‌های اصلی قرآن در مورد معاد، دو دسته‌اند:

- ◀ استدلال در مورد امکان معاد که آن را چیزی بعید نمی‌داند.
- ◀ استدلال در مورد ضرورت معاد

استدلالات‌های مربوط به امکان معاد

نام استدلال	توضیح	آیه مرتبط
۱- اشاره به پیدایش نخستین انسان	در برخی آیات قرآن، خداوند به منکران می‌گوید که: به پیدایش نخستین انسان توجه کنند. استدلال این است: همان‌گونه که خدا قادر است در ابتدا انسان را خلق کند، می‌تواند دوباره او را زنده کند.	موضوع: اثبات امکان معاد براساس پیدایش نخستین «و برای ما مثلی زد، در حالی که آفرینش نخستین خود را فراموش کرده بود، گفت: کیست که این استخوان‌های پوسیده را دوباره زنده کند؟ بگو همان خدایی که آن‌ها را برای نخستین بار آفرید و او به هر خلقی داناست.»
۲- اشاره به نمونه‌هایی از زنده‌شدن مردگان	قرآن کریم برای این که امکان معاد را با توجه به قدرت خدا نشان دهد، ماجراهایی نقل می‌کند که در آن‌ها به اراده‌ی خداوند مردگانی زنده شده‌اند.	ماجرای عزیز نبی که یکی از پیامبران بنی‌اسرائیل بود؛ او به امر خداوند صد سال مُرد و دوباره زنده شد و زنده‌شدن الاغ خودش را هم دید.
۳- اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت	<ul style="list-style-type: none"> ● زندگی پس از مرگ به عنوان یک جریان رایج در جهان طبیعت معرفی شده است. ● کسانی که به معاد شک دارند، می‌توانند به جریان همیشگی مرگ و زندگی در طبیعت نگاه کنند. ● فرارسیدن بهار، رستاخیز طبیعت است که نمونه‌ای از رستاخیز عظیم می‌باشد. 	موضوع: اثبات امکان معاد براساس نظام مرگ و زندگی در طبیعت «خداست که بادها را می‌فرستد تا ابر را برانگیزند. سپس آن‌ها را به سوی سرزمینی مرده برانیم و آن زمین مرده را بدان [وسیله] پس از مرگش زندگی بخشیدیم. زنده‌شدن قیامت نیز چنین است.»

استدلالات‌های مربوط به ضرورت معاد

قرآن کریم نه تنها معاد را ممکن می‌داند بلکه

وقوع آن را امری ضروری می‌داند.

وقوع نشدن آن را امری محال و ناروا می‌داند.

نام استدلال	توضیح	آیه مرتبط
۱- حکمت الهی	۱- حکیم کسی است که کارهایش هدفمند است و به نتایج درست و صحیح می‌رسد. ۲- حکیم کار بی‌هوده نمی‌کند، چون کار عبث و بی‌هوده از جهل و نادانی سرچشمه می‌گیرد. ۳- خداوند حکیم هر موجودی را برای هدف شایسته‌ای خلق می‌کند و امکانات رسیدن به آن هدف را به انسان عطا و او را هدایت می‌نماید. ۴- اگر خدا درون موجودی تمایلی گذاشته است، پاسخ مناسب آن را هم پیش‌بینی کرده است.	موضوع: ضرورت معاد براساس حکمت الهی «أ فحسبتم إنما خلقناکم عبثاً و اتمکم الینا لا ترجعون» ترجمه: آیا می‌پندارید شما را بی‌هوده و عبث آفریدیم و به سوی ما بازگردانده نمی‌شوید؟ پیام آیه ۱- معاد براساس حکمت الهی ضروری است. (استدلال عقلی) ۲- کافران می‌پندارند انسان بی‌هوده و عبث آفریده شده است.

نام استدلال	توضیح	آیه مرتبط
	<p>۵- انسان به بقا گرایش دارد و از نابودی گریزان است. انسان خواستار همه کمالات و زیبایی‌هاست و این خواستن حدی ندارد.</p> <p>۶- عمر انسان محدود است، پس خداوند حکیم باید آخرت را برای پاسخ به این گرایش‌های انسان در نظر بگیرد.</p> <p>۷- اگر جهان آخرت نباشد، تمام استعدادهای انسان خاک می‌شود و این با حکمت خدا سازگار نیست.</p>	<p>۳- نوع سؤال آیه، استفهام انکاری است.</p> <p>۴- اگر معاد نباشد، خلقت انسان عبث و بیهوده خواهد بود.</p> <p>ارتباط این آیه با آیه ﴿و ما خلقنا السماوات و الارض و ما بینهما لاعبین﴾ تناسب معنایی دارد. (درس ۱ سال دهم)</p>
۲- عدل الهی	<p>۱- عدل یکی از صفات الهی است. خداوند عادل است و جهان را بر عدل استوار ساخته است.</p> <p>۲- خداوند وعده داده است هر کس را به آنچه استحقاق دارد، برساند و حق کسی را ضایع نکند.</p> <p>۳- جهان مادی امکان تحقق وعده عدالت خداوند را ندارد:</p> <p>الف پاداش بسیاری از اعمال، مثل شهادت در دنیا امکان‌پذیر نیست.</p> <p>ب مجازات بسیاری از کسانی که به دیگران ستم کرده‌اند در این دنیا عملی نیست، مانند کسی که قتل مرتکب شده یا مانع رشد بسیاری از انسان‌ها شده است.</p> <p>۴- برای عادلانه‌بودن این نظام باید معاد باشد.</p>	<p>موضوع: ضرورت معاد براساس عدل الهی ﴿ام نجعل الذین آمنوا و عملوا الصالحات کالمفسدین فی الارض ام نجعل المتقین کالفجار﴾</p> <p>ترجمه: آیا ما آن‌ها را که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند با تباهاکاران یکسان قرار خواهیم داد؟ آیا متقین را مانند ناپاکان و بدکاران قرار خواهیم داد؟</p> <p>پیام آیه</p> <p>۱- براساس عدل الهی، «برپایی قیامت» و وجود «معاد» ضروری است. (استدلال عقلی)</p> <p>۲- اگر معاد نباشد انسان‌های نیکوکار و بدکار به پاداش مناسب نمی‌رسند.</p> <p>۳- وجود معاد باعث می‌شود که بین اعمال بد و اعمال خوب و انسان‌های نیکوکار و انسان‌های بدکار تفاوت و تمایز باشد.</p>

درس ۵ منزلگاه بعد

سرنوشت انسان پس از مرگ

- ◀ آیا انسان بعد از مرگ به صورت مستقیم وارد جهان آخرت می‌شود؟
- ◀ اگر مرحله‌ای بعد از مرگ و قبل از قیامت وجود دارد، چه نام دارد و چه ویژگی‌هایی دارد؟

عالم برزخ

- قرآن کریم از وجود عالمی پس از مرگ به نام «برزخ» خبر می‌دهد.
- برزخ یعنی فاصله و حایل میان دو چیز (دنیا و قیامت).

عالم برزخ

- ◀ میان دنیا و آخرت قرار گرفته است.
- ◀ اگر انسان نیکوکار به آن جا برود، از لذت‌های آن برخوردار می‌شود. (تجسم اعمال)
- ◀ اگر انسان بدکار وارد برزخ شود، از رنج‌ها و عذاب آن ناراحت می‌شود. (تجسم اعمال)

موضوع: وجود برزخ و آگاهی روح پس از مرگ

مؤمنون، ۹۹ و ۱۰۰

﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾

آن‌گاه که مرگ یکی از آن‌ها فرا رسد می‌گوید: پروردگارا! مرا بازگردانید باشد که عمل صالح انجام دهم؛ آن‌چه را در گذشته ترک کرده‌ام هرگز! این سخنی است که او می‌گوید و پیش روی آن‌ها برزخ و فاصله‌ای است تا روزی که برانگیخته می‌شوند.

پیام‌آیات

- ۱ قرآن از وجود عالم برزخ پس از مرگ خبر می‌دهد که انسان‌ها تا برپایی قیامت در آن‌جا هستند.
 - ۲ در برزخ، فعالیت جسم پایان می‌پذیرد ولی روح به حیات آگاهانه خویش ادامه می‌دهد.
 - ۳ در عالم برزخ انسان چیزهایی را درک می‌کند که در دنیا نمی‌توانست درک کند، مثل گفت‌وگو با فرشتگان الهی. (افزایش آگاهی انسان)
 - ۴ بدکاران پس از ورود به برزخ نقصان اعمال خویش را می‌بینند و اولین درخواست آن‌ها بازگشت به دنیا برای جبران است.
 - ۵ هیچ کس پس از مرگ نمی‌تواند برای جبران اعمال خود به دنیا بازگردد. (برچیده‌شدن بساط عمل و تکلیف)
- ارتباط** پیامبر ﷺ فرمود: «التاس نیام فاذا ماتوا انتبهوا» این حدیث با آیه شریفه تناسب معنایی دارد، زیرا به بیداری و آگاهی انسان پس از مرگ اشاره دارد.

ویژگی‌های برزخ

توضیحات	ویژگی
۱- پس از مرگ فعالیت‌های حیاتی بدن متوقف می‌شود. ۲- فرشتگان حقیقت «روح» را توفی می‌کنند، یعنی آن را به طور تمام و کمال دریافت می‌نمایند. ۳- بدن حیاتش را از دست می‌دهد ولی روح به فعالیت خود ادامه می‌دهد.	۱- حیات روح انسان
۱- انسان با فرشتگان گفت‌وگو می‌کند و پاسخ آن‌ها را می‌شنود. ۲- اموری را درک و مشاهده می‌کند که در دنیا نمی‌توانست درک کند. ۳- حقیقت اعمال دنیایی خود را درک و مشاهده می‌کند.	۲- وجود شعور و آگاهی و افزایش آن

ویژگی	توضیحات
۳- ارتباط دنیا و برزخ	۱- ارتباط انسان در عالم برزخ با دنیا برقرار است. ۲- پرونده اعمال انسان با مرگ بسته نمی‌شود و پیوسته به آن اضافه می‌شود.

اعمال ماتقدم و ماتأخر

موضوع: بسته‌نشدن پرونده اعمال انسان پس از مرگ (آثار ماتأخر)

قیامت، ۱۳

﴿يَبۡتۡؤَا الۡاِنۡسَانَ يَومَئِذٍ﴾
 در آن روز به انسان خبر داده می‌شود
 بما قدم
 و آخر
 به آن چه پیش [از مرگ] فرستاده و آن چه
 پس [از مرگ] فرستاده است.

پیام‌آیه

- در روز قیامت (یومئذ)، انسان از اعمال خود آگاه می‌شود.
- اعمال انسان دو دسته است: دسته‌ای از قبل فرستاده شده است (ماتقدم) و دسته‌ای پس از مرگ (ماتأخر) فرستاده خواهد شد.
- آثار و نتایج اعمال انسان در دنیا محدود به دنیا نیست.

اعمال انسان و آثار آن

آثار ماتقدم	با مرگ پرونده این اعمال بسته می‌شود.	مثال نماز، روزه و بسیاری از اعمال عبادی انسان
آثار ماتأخر	۱- اعمالی که آثارشان پس از مرگ باقی می‌ماند. ۲- اعمال خیر یا نادرستی که بازماندگان انسان برای او انجام می‌دهند.	مثال «خیر» کتاب مفیدی که در کتابخانه‌ای باقی می‌گذاریم. مثال «نادرست» راه و رسم غلطی که پس از مرگ انسان، دیگران به آن عمل کنند.

نمونه‌های آثار ماتأخر نادرست

- ← مدسازی غلط
- ← تولید و نشر مطالب نامناسب و غیراخلاقی
- ← ایجاد یا تقویت آداب و رسوم غلط در امر ازدواج
- ← ایجاد انحرافات فکری و اخلاقی در دیگران

موضوع: آثار ماتأخر اعمال انسان

حدیث رسول خدا ﷺ

«هر کس سنت و روش نیکی را در جامعه جاری سازد، تا وقتی که در دنیا مردمی به آن سنت عمل می‌کنند، ثواب آن اعمال را به حساب این شخص هم می‌گذارند، بدون این‌که از اجر انجام‌دهنده آن کم کنند و هر کس سنت زشتی را در بین مردم مرسوم کند، تا وقتی که مردمی بدان عمل می‌کنند، گناه آن را به حساب او نیز می‌گذارند، بدون این‌که از گناه عامل آن، کم کنند.»

برزخ در کلام پیشوایان

پیام حدیث	حدیث
<p>۱- در برزخ فعالیت جسم متوقف می‌شود، ولی فعالیت روح ادامه دارد. (شعور و حیات روح)</p> <p>۲- در برزخ انسان حقایقی را درک می‌کند که در دنیا نمی‌توانست درک کند. (افزایش آگاهی روح)</p>	<p>۱- در جنگ بدر، وقتی بزرگان لشکر کفار کشته شدند و سپاه اسلام پیروز شد، رسول خدا ﷺ فرمود: «آن چه پروردگاران به ما وعده داده بود، حق یافتیم، آیا شما نیز آن چه پروردگارتان وعده داده بود، حق یافتید؟» اصحاب گفتند: «ای رسول خدا، چگونه با آنان سخن می‌گویی، در حالی که مرده‌اند؟» فرمود: «قسم به کسی که جانم در دست اوست، ایشان به این کلام از شما شنواتر هستند، فقط نمی‌توانند پاسخ دهند.»</p>
<p>۱- پس از مرگ، انسان می‌تواند حقایقی را درک کند که در دنیا نمی‌توانست درک کند. (افزایش آگاهی روح)</p> <p>۲- بهترین توشه برای برزخ و آخرت، تقوای الهی است.</p> <p>۳- پس از مرگ، انسان با دنیا ارتباط خود را حفظ می‌کند.</p>	<p>۲- حضرت علی <small>علیه السلام</small> در راه بازگشت از جنگ صفین به قبرستانی رسید. در این هنگام رو به قبرها فرمود: «... ای آرمیدگان در خاک، ای اهل غربت و تنهایی، ای فرو رفته‌گان در وحشت، شما در رفتن بر ما پیشی گرفتید و ما از پی شما می‌آییم و به شما ملحق می‌شویم؛ اما خانه‌هایی که از خود به جا گذاشتید، پس از شما در آن مسکن گزیدند، همسرانتان ازدواج کردند و اموالتان میان وارثان تقسیم شد، این‌ها خبرهایی بود که ما داشتیم، شما چه خبری برای ما دارید؟» سپس به یاران خود فرمود: «اگر به آنان اجازه سخن گفتن داده می‌شد، خبر می‌دادند و می‌گفتند یقیناً بهترین توشه برای ابدیت تقواست.»</p>
<p>۱- پس از مرگ ارتباط انسان با دنیا و خانواده‌اش قطع نمی‌شود.</p> <p>۲- میزان ارتباط انسان در عالم برزخ با دنیا برحسب فضیلت‌ها و اعمال نیکویش است.</p>	<p>۳- شخصی از امام کاظم <small>علیه السلام</small> پرسید: «آیا مؤمن پس از مرگ به دیدار خانواده خود می‌آید؟» فرمود: «آری» پرسید: «چه قدر؟» فرمود: «برحسب مقدار فضیلت‌هایش. برخی از آنان هر روز، برخی هر دو روز، برخی هر سه روز و کم‌ترین آن‌ها هر جمعه.»</p>

پیام حدیث	حدیث
۱- انسان پس از مرگ حقایق را می‌بیند که قبلاً در دنیا نمی‌دید.	۴- امام صادق <small>علیه السلام</small> فرمود: «هنگامی که مرده‌ای را در قبر می‌گذارند، شخصی بر او ظاهر می‌شود و به او می‌گوید: ما (در دنیا) سه چیز بودیم: (۱) رزق تو که با پایان یافتن مهلت زندگیت در دنیا قطع شد او اینک همراه تو نیست. (۲) خانواده‌ات که تو را رها کردند و بازگشتند. (۳) من که عمل تو هستم و با تو می‌مانم. آگاه باش که من در میان این سه، در نزد تو از همه بی‌ارزش‌تر و سبک‌تر بودم.»
۲- اعمال انسان پس از مرگ او باقی می‌ماند و همیشه همراه اوست و از او جداشدنی است.	
۳- در دنیا بی‌ارزش‌ترین چیز برای انسان اعمال و رفتارش است.	

درس ۶ واقعه بزرگ

پایان این جهان با برپایی قیامت همراه است. قیامت در دو مرحله انجام می‌گیرد و در هر مرحله وقایع خاصی اتفاق می‌افتد.

الف) مرحله اول قیامت

این مرحله که با پایان یافتن دنیا آغاز می‌شود، همراه با اتفاقاتی است:

۱- شنیده شدن صدایی مهیب

- ◀ صدایی مهیب و سهمگین آسمان‌ها و زمین را فرا می‌گیرد.
- ◀ این اتفاق چنان ناگهانی رخ می‌دهد که همه را غافلگیر می‌کند.

۲- مرگ اهل آسمان‌ها و زمین

- ◀ همه اهل آسمان‌ها و زمین می‌میرند، به جز آن که خدا خواسته است.
- ◀ بساط حیات انسان و دیگر موجودات برچیده می‌شود.

۳- تغییر در ساختار زمین و آسمان‌ها

- ◀ تحولی عظیم در آسمان‌ها و زمین رخ می‌دهد.
- ◀ خورشید در هم می‌پیچد و بی‌نور و تاریک می‌شود.
- ◀ همه ستارگان به یک‌باره تاریک و بی‌نور می‌شوند.
- ◀ زمین به شدت به لرزه درمی‌آید و خرد می‌شود.
- ◀ کوه‌ها در هم کوبیده شده و متلاشی می‌شوند و همچون ذرات گردوغبار در هوا پراکنده می‌شوند.
- ◀ دریاها با آن همه وسعت و عظمت به هم متصل می‌شوند و از درون آن‌ها آتش زبانه می‌کشد.
- ◀ زمین و آسمان به زمین و آسمانی دیگر تبدیل می‌شوند.

ب) مرحله دوم قیامت

در این مرحله انسان آماده دریافت پاداش و کیفر می‌شود:

۱ زنده شدن همه انسان‌ها

- بار دیگر بانگ سهمناکی در عالم می‌پیچد و حیات مجدد انسان‌ها آغاز می‌شود. (مشترک بودن بانگ سهمناک در مرحله اول و دوم)

- همهٔ مردگان دوباره زنده می‌شوند و در پیشگاه خداوند حاضر می‌گردند.
- گناهکاران دنبال راه فرار هستند، دل‌هایشان سخت و هراسان و چشم‌هایشان به زیر افکنده است.

۲ کناررفتن پرده از حقایق عالم

- با تابیدن نور از جانب پروردگار پرده‌ها کنار می‌رود و حقایق عالم آشکار می‌شود.
- واقعیت همه چیز از جمله اعمال و نیات انسان‌ها و حوادث تلخ و شیرین روی داده در زمین آشکار می‌شود.

۳ برپاشدن دادگاه عدل الهی

- اعمال و رفتار و نیت‌های انسان در ترازوی عدل پروردگار سنجیده می‌شود.
- هر عمل، حتی اگر ناچیز باشد، به حساب آن رسیدگی می‌شود.
- معیار سنجش، اعمال پیامبران و امامان است و هر چه عمل انسان به عمل آنان نزدیک باشد (علت) اعمال انسان با ارزش‌تر است. (معلول)

- اعمال و رفتار پیامبران و امامان دقیقاً عین آن چیزی است که خدا به آن دستور داده است. (علت) معیار سنجش بودن)

۴ حضور شاهدان و گواهان؛ گواهان دادگاه عدل الهی سه دسته هستند

الف) پیامبران و امامان

- پیامبران در قیامت شاهدان دادگاه عدل الهی هستند، همان‌طور که در دنیا شاهد اعمال ما بوده‌اند.
- پیامبران ظاهر و باطن اعمال انسان‌ها را در دنیا دیده‌اند و از هر خطایی مصون و محفوظ‌اند (علت)، پس بهترین گواهان قیامت هستند. (معلول)
- رسول خدا ﷺ شاهد و ناظر بر همهٔ پیامبران و امت‌هاست.

ب) فرشتگان الهی

- فرشتگان الهی در طول زندگی انسان‌ها، همواره مراقب آن‌ها بوده‌اند و تمامی اعمال آن‌ها را ضبط کرده‌اند.

موضوع: شهادت فرشتگان الهی در روز قیامت

انفطار، ۱۰ - ۱۲

و اَنْ عَلِيكُمْ لِحَافِظِيْنَ

کراماً کاتبين

يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿۱۰﴾

بی‌گمان برای شما نگهبانانی هستند،
نویسندگانی گران‌قدر،
می‌دانند آنچه را که انجام می‌دهید.

پیام آیات

- ۱ فرشتگان الهی از گواهان دادگاه عدل الهی هستند.
 - ۲ فرشتگان الهی همهٔ آنچه را که انسان انجام می‌دهد می‌دانند.
- ج) اعضای بدن انسان
- بدکاران در قیامت سوگند دروغ می‌خورند تا شاید نجات پیدا کنند.
 - خداوند بر دهان آن‌ها مهر خاموشی می‌زند و اعضا و جوارح آن‌ها شروع به شهادت‌دادن می‌کنند و علیه صاحب خود شهادت می‌دهند.

فصلت، ۲۱

﴿وَقَالُوا لَوْلَا جِئِدْنَاهُمْ

لَمْ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا

قَالُوا انطقتنا الله الذي

انطق كل شيء﴾

آن‌ها به پوست خود می‌گویند:

چرا بر ضد ما شهادت دادید؟

گویند: ما را خدایی به سخن آورد

که هر چیزی را به سخن آورد.

پیام‌آیه

۱ این آیه به گفت‌وگوی بدکاران با اعضای بدنشان که علیه آن‌ها شهادت می‌دهند، اشاره می‌کند.

۲ پوست بدن گناهکاران علیه آن‌ها شهادت می‌دهد.

۳ گناهکاران از این شهادت ناراضی هستند و اعضای بدنشان را سرزنش می‌کنند. (لم شهدتم علینا)

۴ پوست بدکاران می‌گوید: خدایی ما را به سخن درآورد که هر چیز را به سخن درمی‌آورد. (انطقنا الله)

۵ دادن نامه اعمال

۱ نامه عمل نیکوکاران را به دست راست و نامه عمل بدکاران را به دست چپ آن‌ها می‌دهند.

۲ نامه قیامت با نامه‌های این دنیا تفاوت دارد.

نامه‌های این دنیا	صرفاً گزارشی است که به صورت کلمات نوشته شده است.
نامه اعمال روز قیامت	این نامه خود عمل و حقیقت آن را در بر دارد، از این‌رو انسان همه اعمال خود را عیناً می‌بیند.

نکته کارهای خوب با صورت‌های زیبا تجسم می‌یابند و اعمال بد با صورت‌های بسیار زشت، وحشت‌زا

و آزاردهنده مجسم می‌شوند.

درس ۷ فرجام کار

پرسش

← زندگی نیکوکاران و گناهکاران در آخرت، چگونه است؟

← چه رابطه‌ای میان اعمال ما و نوع پاداش و جزای آخرت، وجود دارد؟

جایگاه نیکوکاران

ویژگی‌های بهشت

۱ آن‌گاه که بهشتیان به بهشت می‌رسند، بهشت آماده استقبال از آن‌هاست و درهایش گشوده است.

۲ بهشت هشت در دارد، یک در مخصوص پیامبران و صدیقان، یک در مخصوص شهیدان و درهای

دیگر مخصوص گروه‌های دیگر است.

۳ فرشتگان به استقبال می‌آیند و پس از سلام، می‌گویند: «خوش آمدید، وارد بهشت شوید و همیشه

در آن زندگی کنید.»

آزمون جامع

۱- رسیدن به مقامی که در آن جا «شکست به معنی دور شدن از خدا و پیروزی به منزله نزدیکی به خداست»، از چه راهی برای انسان میسر می‌گردد؟

- ۱) حرکت در مسیر بندگی و گام‌نهادن در مسیر بهشت رضوان
- ۲) تعیین خداوند متعال به عنوان هدف و مقصد زندگی
- ۳) تلاش برای شایستگی و درک لطف و رحمت ویژه خداوند
- ۴) انجام واجبات و ترک محرمات و دست‌یافتن به سعادت ابدی

۲- این جمله که «خداوند با دادن نعمت‌های مادی و معنوی به انسان، او را گرامی داشته و به او کرامت بخشیده است و بر بسیاری از مخلوقات برتری داده است»، نشان‌دهنده کدام فضیلت برای انسان است؟

- ۱) توانایی بهره‌مندی از آن چه خداوند برای او آفریده است.
- ۲) اراده‌ای که به او بخشیده تا مسئول سرنوشت خویش باشد.
- ۳) وجود نیرویی که با آن بیندیشد و راه درست را تشخیص دهد.
- ۴) وجود راهنماییانی پاک و دلسوز همراه با کتاب تا به طور خاص هدایت شوند.

۳- خداوند متعال در مورد کدام موضوع می‌فرماید: ﴿وَمَنْ أصدقَ مِنَ اللَّهِ حدیثاً﴾؟

- ۱) ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّماءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا باطلا﴾
- ۲) ﴿إفحسبتم أنما خلقناکم عبثاً وَاکفم الینا لا ترجعون﴾
- ۳) ﴿اللَّهُ لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ لیجمعنکم الی یوم القیامة لا ریب فیہ﴾
- ۴) ﴿إم نجعل الذین آمنوا و عملوا الصالحات کالمفسدین فی الارض﴾

۴- با توجه به سخنان امام علی علیه السلام در مورد برزخ، از دیدگاه آنان که در برزخ سکنی گزیده‌اند، بهترین توشه برای ابدیت چیست و امام کاظم علیه السلام میزان دیدار انسان مؤمن در برزخ با خانواده‌اش را برحسب چه چیز می‌داند؟

۱) عمل صالح - مقدار فضیلت‌های انسان	۲) تقوا - کیفیت فضیلت‌های انسان
۳) عمل صالح - کیفیت فضیلت‌های انسان	۴) تقوا - مقدار فضیلت‌های انسان

۵- آیات قرآن کریم چگونه شهادت اعضا و جوارح گنهکاران را علیه آن‌ها بیان نموده است؟ (انسانی ۹۷)

- ۱) ﴿و منها نخرجکم تارةً اخری﴾
- ۲) ﴿قال رب ارجعون لعلی اعمل صالحاً﴾
- ۳) ﴿انطقنا الله اذی انطق کل شیء﴾
- ۴) ﴿و ان علیکم لحافظین * کراماً کاتبین﴾

۶- آن‌گاه که بگوییم: «انسان قادر به تغییر نتیجه عمل خود نیست بلکه باید خود را با آن هماهنگ کند و با آگاهی کامل از آن، زندگی خود را تنظیم کند» به کدام یک از روابط بین عمل و پاداش و کیفر اشاره کرده‌ایم و نمونه آن چیست؟

- ۱) تجسم خود عمل - خوردن مال یتیم
- ۲) نتیجه طبیعی خود عمل - خوردن مال یتیم
- ۳) تجسم خود عمل - دست‌یافتن به علم با تحقیق
- ۴) نتیجه طبیعی خود عمل - دست‌یافتن به علم با تحقیق

۷- «داستان زندگی پیامبران الهی» سرمشق خوبی برای کدامین اقدام مربوط به برنامه‌ریزی است و حضرت علی علیه السلام گذشت ایام را آفت چه موضوعی می‌داند؟

(۱) محاسبه و ارزیابی - مراقبت برای باقی‌ماندن بر پیمان

(۲) عهدبستن با خدا - تصمیم و عزم برای حرکت

(۳) تصمیم و عزم برای حرکت - مراقبت برای باقی‌ماندن بر پیمان

(۴) عهدبستن با خدا - محاسبه و ارزیابی خویشتن خویش

۸- از حدیث شریف «ما احب الله من عساه» کدام مفهوم دریافت می‌شود؟ (زبان ۹۷)

(۱) اگر محبت خدا در قلب انسان قرار گیرد، شایسته است از دستوراتش پیروی کند.

(۲) آن کسی که به دوستی خدا افتخار می‌کند، با هر چه ضد خدایی است مقابله می‌نماید.

(۳) عاشقان خدا، زندگی خود را در محبت او سپری می‌کنند و پرچم‌دار مبارزه با شرک هستند.

(۴) وقتی محبت خداوند در دلی خانه کرد، در آن دل محبت غیر خداوند رنگ و نشانی نخواهد داشت.

۹- کسی که نیت روزه کرده و می‌خواهد به سفر برود، در چه صورتی می‌تواند روزه خود را کامل بگیرد و نماز خود را کامل بخواند؟ (انسانی ۹۷)

(۱) قبل از اذان ظهر سفر نماید و قبل از مغرب به وطنش بازگردد.

(۲) قبل از اذان ظهر سفر نماید و سفرش کم‌تر از هشت فرسخ باشد.

(۳) زمان اذان ظهر در وطنش بوده و قبل از مغرب به وطنش بازگردد.

(۴) زمان اذان ظهر در وطنش بوده و سفرش کم‌تر از هشت فرسخ باشد.

۱۰- از دیدگاه ادیان الهی که در اصل و حقیقت یک دین هستند، پوشش و حجاب چه حکمی داشته است؟ (۱) از دیدگاه ادیان الهی، پوشش لازمه دینداری است.

(۲) در ادیان مختلف پوشش متفاوت بوده است، ولی همگی در اصل پوشش و لزوم آن، یکسان بوده‌اند.

(۳) با مطالعه قوانین و احکام ادیان الهی معلوم می‌شود داشتن حجاب نزد خداوند پسندیده‌تر است.

(۴) هم‌زمان با پیشرفت فرهنگ و سطح فکر اقوام، قوانین پوشش نیز در ادیان تکمیل شده است.

۱۱- بیت «مرد خردمند هنر پیشه را / عمر دو بایست در این روزگار» حاکی از نیاز انسان به کدام موضوع در زندگی است و این دغدغه با عمل به کدام آیه شریفه می‌تواند سرانجامی خوش و درست داشته باشد؟

(۱) کشف راه درست زندگی - ﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾

(۲) شناخت هدف زندگی - ﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾

(۳) کشف راه درست زندگی - ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكَرْنَا وَ إِنَّمَا كَفَرْنَا﴾

(۴) شناخت هدف زندگی - ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكَرْنَا وَ إِنَّمَا كَفَرْنَا﴾

۱۲- تعالیم الهی چگونه جزئی از آداب و رسوم و فرهنگ مردم شد و ثمره این رشد فرهنگی چه بود؟ (هنر ۹۷)

(۱) استمرار دعوت پیامبران و تداوم تبلیغ آن - تعلیمات اصیل و تحریف‌نشده در میان مردم باقی ماند.

(۲) رشد تدریجی سطح فکر جوامع و اقوام - تعلیمات اصیل و تحریف‌نشده در میان مردم باقی ماند.

(۳) استمرار دعوت پیامبران و تداوم تبلیغ آن - تعالیم دینی به سادگی از جامعه بشری خارج نمی‌شود.

(۴) رشد تدریجی سطح فکر جوامع و اقوام - تعالیم دینی به سادگی از جامعه بشری خارج نمی‌شود.

۱۳- خداوند بزرگ برای کسانی که در الهی بودن قرآن شک دارند، چه پیشنهادی داد تا اعجاز این کتاب الهی را به درستی درک کرده و عجز و ناتوانی خود را آشکار کنند؟

۱) ﴿قُلْ لئن اجتمعت الإنس و الجنّ علی ان یأتوا بمثل هذا القرآن ...﴾

۲) ﴿ام یقولون افتراه قل فأتوا بسورةٍ مثله﴾

۳) ﴿ام من اتسس بنیانه علی شفا جرف هار فانهار به فی نار جهنم﴾

۴) ﴿ا فلا یتدبرون القرآن و لو کان من عند غیر الله لوجدوا فیهِ اختلافاً کثیراً﴾

۱۴- اگر بخواهیم برای این سخن امام راحل علیه السلام که فرمود: «ما موظفیم آثار شرک را از جامعه مسلمانان و از حیات آنان دور کنیم و از بین ببریم» مستند قرآنی ارائه کنیم کدام عبارت شریفه یاریگر ما در این راه خواهد بود؟

۱) ﴿لقد ارسلنا رسلنا بالبینات و انزلنا معهم الکتاب و المیزان لیقوم الناس بالقسط﴾

۲) ﴿ا لم تر الی الذین یزعمون اثمهم اٰمنوا بما انزل الیک و ما انزل من قبلك﴾

۳) ﴿و قد امروا ان یکفروا به و یرید الشیطان ان یضلهم ضلالاً بعيداً﴾

۴) ﴿یا ایها الذین اٰمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم﴾

۱۵- وجوب پیروی از کلام و رفتار حضرت فاطمه زهرا علیها السلام از کدام آیه شریفه قابل دریافت است؟ (هنر ۹۷)

۱) ﴿ان الذین اٰمنوا و عملوا الصالحات اولئک هم خیر البریة﴾

۲) ﴿قل اطیعوا الله و الرسول فان تولّوا فانّ الله لا یحبّ الکافرین﴾

۳) ﴿یا ایها الذین اٰمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم﴾

۴) ﴿اما یرید الله لیذهب عنکم الرّجس اهل البیت و یطهرکم تطهیراً﴾

۱۶- تلاش فراوان پیامبر صلی الله علیه و آله برای هدایت مشرکان حتی آنان که به جنگ با پیامبر صلی الله علیه و آله می آمدند، بیانگر کدام خلق پسندیده ایشان است که در آیات الهی به آن تأکید شده است؟

۱) ﴿لقد کان لکم فی رسول الله اسوة حسنة لمن کان یرجو الله﴾

۲) ﴿لعلک باخع نفسک اّلا یرجون مؤمنین﴾

۳) ﴿ان الذین اٰمنوا و عملوا الصالحات اولئک هم خیر البریة﴾

۴) ﴿و ما کنت تتلوا من قبله من کتاب و لا تخطّه بیمینک﴾

۱۷- مهم ترین اقدام امام سجاد علیه السلام چه بود و این فعالیت کدام ثمره را به همراه داشت؟ (تجربین ۹۷)

۱) تجدید بنای سازمان تشیع - تربیت هزاران شاگرد در سایه مبارزات علنی علیه بنی امیه در جامعه

۲) تجدید بنای سازمان تشیع - حضور فعال تشیع به عنوان یک جریان بزرگ فکری و سیاسی در جامعه

۳) پایه گذاری یک مدرسه علمی بزرگ - تربیت هزاران شاگرد در سایه مبارزات علنی علیه بنی امیه در جامعه

۴) پایه گذاری یک مدرسه علمی بزرگ - حضور فعال تشیع به عنوان یک جریان بزرگ فکری و سیاسی در جامعه

۱۸- چرا امام زمان علیه السلام را غایب نامیده‌اند و این غیبت تا چه زمانی ادامه خواهد یافت؟ (زبان ۹۷)

۱) مردم عادی امام را نمی بینند - جامعه انسانی شایستگی بهره‌مندی از حجت الهی را پیدا کند.

۲) ایشان در میان مردم حضور ندارد - جامعه انسانی شایستگی بهره‌مندی از حجت الهی را پیدا کند.

۳) مردم عادی امام را نمی بینند - بشریت وعده‌های الهی در مورد حکومت صالحان و برپایی عدالت را ببیند.

۴) ایشان در میان مردم حضور ندارد - بشریت وعده‌های الهی در مورد حکومت صالحان و برپایی عدالت را ببیند.

۱۹- اگر بخواهیم برای بیت «ما نبودیم و تقاضامان نبود / لطف تو ناگفته ما می‌شنود» در مفاهیم دینی معادلی پیدا کنیم، کدام عبارت شریفه ما را به این مقصود راهنمایی می‌کند؟

۱) ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

۲) ﴿اللَّهُمَّ لَا تَكُنْ لِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا﴾

۳) ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾

۴) «ما رأيت شيئاً إلّا و رأيت الله قبله و بعده و معه»

۲۰- عقیده به توانایی پیامبر اکرم ﷺ و اولیای دین ﷺ در برآوردن حاجات انسان چه زمانی مصداق شرک پیدا می‌کند و کدام آیه شریفه حاکی از آن است؟

(ریاضی ۹۷ با تغییر)

۱) این توانایی را از خود آن‌ها بدانیم - ﴿ام جعلوا لله شركاء خلقوا كخلقه فتشابه الخلق﴾

۲) این توانایی را در طول اراده الهی بدانیم - ﴿ام جعلوا لله شركاء خلقوا كخلقه فتشابه الخلق﴾

۳) این توانایی را از خود آن‌ها بدانیم - ﴿قل اغیر لله ابغی ربّاً و هو ربّ کلّ شیء﴾

۴) این توانایی را در طول اراده الهی بدانیم - ﴿قل اغیر الله ابغی ربّاً و هو ربّ کلّ شیء﴾

۲۱- اگر بخواهیم برای «کسانی که در برابر خیر و شری که به آنان می‌رسد روش‌های متفاوتی در پیش می‌گیرند» مستند قرآنی پیدا کنیم، کدام آیه به ما در این راه یاری می‌رساند و در یک نظام اجتماعی توحیدی، کدام رکن به عنوان مهم‌ترین رکن باید در راستای قوانین الهی باشد؟

۱) ﴿و من التّاس من یعبد الله علیّ حرف﴾ - فرهنگ مردم جامعه

۲) ﴿ارأیت من اتّخذ الهه هواه﴾ - فرهنگ مردم جامعه

۳) ﴿و من التّاس من یعبد الله علیّ حرف﴾ - حکومت جامعه

۴) ﴿ارأیت من اتّخذ الهه هواه﴾ - حکومت جامعه

۲۲- حدیث شریف حضرت علی ﷺ که فرمود: «عقل، سپهسالار لشکر خدای رحمان است و هوی و هوس، راهبر لشکر شیطان و انسان کشیده‌شونده میان آن دو پس هر یک از این دو چیره شود، انسان در جایگاه او قرار خواهد گرفت.» به کدام‌یک از راه‌های تقویت اخلاص اشاره دارد؟

۱) تقویت روحیه حق‌پذیری

۲) افزایش معرفت نسبت به خداوند

۳) راز و نیاز با خداوند و کمک‌خواستن از او

۴) دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات

۲۳- حضرت علی ﷺ با بیان جمله «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم» چه مطلبی را به یارانشان آموزش دادند؟

(هنر ۹۷)

۱) نشستن در سایه دیوار مستحکم و پایدار، از تقدیر الهی نشأت گرفته است.

۲) تمام حرکات حضرت و تصمیم‌گیری‌های او براساس دستور عقل تحقق می‌یابد.

۳) نگرش صحیح به قوانین زندگی انسان، عامل و زمینه‌ساز تحرک و عمل انسان است.

۴) فروریختن دیوار کج، یک قانون و تقدیر الهی است که با شرایط خاص تغییر می‌کند.

۲۴- کدام سنت الهی تنها حاکم بر زندگی گناهکاران است و کدام آیه مؤید آن است؟

(تجربی ۹۷)

۱) املاء - ﴿و الذّین کذبوا بآیاتنا سنستدرجهم من حیث لا یعلمون﴾

۲) املاء - ﴿و لا یحسبن الذّین کفروا إنّما نملی لهم خیرٌ لانفسهم﴾

۳) ابتلاء - ﴿و لا یحسبن الذّین کفروا إنّما نملی لهم خیرٌ لانفسهم﴾

۴) ابتلاء - ﴿و الذّین کذبوا بآیاتنا سنستدرجهم من حیث لا یعلمون﴾

۲۵- ایجاد پایگاه‌های اینترنتی و شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی برای اشاعه فرهنگ اسلامی به طور کلی و شرکت در مجالس شادی و جشن‌های عروسی برای صلۀ رحم می‌باشد.

- (۱) مستحب - جایز
(۲) مستحب - مستحب
(۳) واجب کفایی - مستحب
(۴) واجب کفایی - جایز

آزمون جامع ۲

۱- اگر بگوییم: «حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند و هنگامی که به سرحدی از کمال و رشد برسند، متوقف می‌شوند» به مفهوم کدام آیه شریفه اشاره کرده‌ایم و بر این اساس هدف اصلی زندگی انسان چگونه ترسیم می‌شود؟

- (۱) ﴿و ما خلقت الجنّ و الإنس إلا ليعبدون﴾ - عبادت و بندگی خداوند
(۲) ﴿و ما خلقنا السماوات و الأرض و ما بينهما لاعبين﴾ - عبادت و بندگی خداوند
(۳) ﴿و ما خلقت الجنّ و الإنس إلا ليعبدون﴾ - یافتن هدف حکیمانه خداوند از خلقت انسان
(۴) ﴿و ما خلقنا السماوات و الأرض و ما بينهما لاعبين﴾ - یافتن هدف حکیمانه خداوند از خلقت انسان
۲- سرمایه‌هایی که خداوند در وجود انسان قرار داده است، متناسب با چیست و آفرینش بی‌هدف، کدام نقص را بیان می‌کند؟

(ریاضی ۹۷)

- (۱) تقرب به خداوند - ناآگاهی
(۲) تقرب به خداوند - بی‌اختیاری
(۳) عبودیت و بندگی - ناآگاهی
(۴) عبودیت و بندگی - بی‌اختیاری
۳- اگر بخواهیم برای این جمله که «با اعتقاد به معاد، زندگی انسان از بن‌بست بیرون می‌آید و پنجره امید به روشنایی به روی انسان باز می‌شود» مستند قرآنی پیدا کنیم، کدام آیه شریفه یاریگر ما در این راه خواهد بود؟

- (۱) ﴿من آمن بالله و الیوم الآخر و عمل صالحا فلا خوف علیهم و لا هم یحزنون﴾
(۲) ﴿و ما هذه الحیاة الدنیا إلا لهو و لعب و ان الدار الآخرة لهی الحیوان﴾
(۳) ﴿قل انّ صلاتی و نسکی و محیای و مماتی لله رب العالمین﴾
(۴) ﴿من کان یرید ثواب الدنیا فعند الله ثواب الدنیا و الآخرة﴾

۴- حقیقت ﴿لیجمعنکم الی یوم القیامة﴾ در آیه شریفه چگونه تأیید و تأکید شده و ظرف زمانی آیه ﴿ینتووا الإنسان یومئذ بما قدّم و آخر﴾ کدام است؟

(ریاضی ۹۷ با تغییر)

- (۱) هدف‌دار بودن خلقت از آفریننده‌های حکیم - برزخ
(۲) هدف‌دار بودن خلقت از آفریننده‌های حکیم - قیامت
(۳) نبود شبهه در صداقت گوینده - برزخ
(۴) نبود شبهه در صداقت گوینده - قیامت

۵- سنجش اعمال انسان‌ها براساس اعمال پیامبران و امامان معلول کدام عامل است؟

- (۱) آنان در اعمال و رفتار خود از اشتباه و گناه مصون و محفوظ‌اند.
(۲) اعمال پیامبران و امامان عین آن چیزی است که خدا به آن دستور داده است.
(۳) پیامبران و امامان همان‌گونه که در دنیا شاهد و ناظر اعمال هستند، در روز قیامت نیز شاهدان دادگاه عدل الهی هستند.
(۴) پیامبران و امامان ظاهر و باطن اعمال انسان‌ها را دیده‌اند، پس بهترین گواهان قیامت هستند.

۶- همراهی نکردن با حوادث زندگی و نسپردن سرنوشت به اتفاقات، بازتاب چه چیزی در زندگی انسان است و کدام عامل می‌تواند استحکام عهد و پیمان را در انسان تضمین کند؟

- ۱) داشتن عزم و اراده قوی - تکرار عهد و پیمان در زمان‌های معین در طول زندگی
 - ۲) برخورداری از برنامه درست و دقیق در زندگی - تکرار عهد و پیمان در زمان‌های معین در طول زندگی
 - ۳) داشتن عزم و اراده قوی - انتخاب بهترین زمان‌ها برای عهدبستن مانند شب‌های قدر
 - ۴) برخورداری از برنامه درست و دقیق در زندگی - انتخاب بهترین زمان‌ها برای عهدبستن مانند شب‌های قدر
- ۷- اگر کسی بخواهد قلبش را خانه خدا کند، باید به چه اموری ملتزم باشد؟ (ریاضی ۹۷)

- ۱) دل‌بسته به عدالت و آزادی و بیزار از ظلم و استبداد باشد.
- ۲) کلمه لا اله الا الله را در همه ابعادش در زندگی پیاده کند.
- ۳) تمام فعالیت‌هایی که در طول زندگی انجام دهد، خدایی باشد.
- ۴) قلب انسان با خدا باشد، آن چه اهمیت دارد، درون و باطن اوست.

۸- حکم روزه شخصی که در ماه مبارک رمضان برای انجام یک مأموریت اداری قبل از نیمه شب شرعی به سفری با مسافت رفتن بیش از ۵ فرسخ و برگشتن بیش از ۳ فرسخ رفته و پیش از ظهر فردا به وطن برگشته، چیست؟

- ۱) اگر در حین سفر مرتکب مبطل روزه نشده باشد، می‌تواند روزه بگیرد.
- ۲) اگر قصد ماندن ده روز یا بیشتر در محل دارد می‌تواند روزه بگیرد.
- ۳) اگر پس از اذان صبح مرتکب مبطل روزه شده، باید روزه بگیرد.
- ۴) اگر قبل از رسیدن به وطن نیت نکرده، نمی‌تواند روزه بگیرد.

۹- اگر انسان با عقل خود در پیام الهی تفکر نکند و پیام الهی را برای پاسخ به نیازهای اصلی خویش به درستی درک نکند، از نظر قرآن چگونه فردی است و کدام آیه شریفه مؤید این موضوع است؟

- ۱) خسران دیده - ﴿و العصر * انّ الانسان لفي خسر * الا الذين آمنوا و عملوا الصالحات﴾
- ۲) ناسیاس - ﴿و العصر * انّ الانسان لفي خسر * الا الذين آمنوا و عملوا الصالحات﴾
- ۳) خسران دیده - ﴿انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا﴾
- ۴) ناسیاس - ﴿انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا﴾

۱۰- در آیات قرآن کریم، علت گرایش مسلمانان به آیین حضرت ابراهیم علیه السلام به جای پیروی از یهود و نصارا چگونه بیان شده است؟

- ۱) حق‌گرایی و پرهیز از شرک
- ۲) تبعیت خانواده پیامبر از حضرت ابراهیم
- ۳) تحریف‌نشدن و مطابقت با اسلام
- ۴) وجود نماز و حج و سایر عبادات در دیانت ابراهیمی

۱۱- دعای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در حق همسر و فرزندان امیرالمؤمنین علیه السلام که فرمود: «آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن» چگونه به اجابت رسید و ایشان با چه روشی مردم را از این مسئله مهم مطلع ساختند؟

- ۱) نزول آیه ولایت - در مسجد و در میان همگان، امام علی علیه السلام را معرفی کردند.
- ۲) نزول آیه تطهیر - در مسجد و در میان همگان، امام علی علیه السلام را معرفی کردند.
- ۳) نزول آیه تطهیر - اهل خانه حضرت فاطمه علیه السلام را اهل بیت صدا می‌زدند.
- ۴) نزول آیه ولایت - اهل خانه حضرت فاطمه علیه السلام را اهل بیت صدا می‌زدند.

(خارج ۹۷)

۱۲- این حدیث شریف پیامبر اکرم ﷺ که فرمود: «بدی‌های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید؛ زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم» بیانگر کدام ویژگی اخلاقی ممتاز آن حضرت در دوران زندگی پربرکتشان است؟

- (۱) محبت و مدارا با مردم
(۲) سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم
(۳) مبارزه با عقاید جاهلی و اخلاق ناپسند
(۴) تلاش برای برقراری عدالت و هدایت همه مردم

۱۳- اقدامات اهل بیت علیهم‌السلام برای حفظ سخنان و سیره پیامبر اکرم ﷺ چه بوده و نمونه بارز آن چیست؟

- (۱) انتقال، آموزش و گسترش معارف اسلامی در نسل‌های بعد - حدیث ثقلین (خارج ۹۷)
(۲) انتقال، آموزش و گسترش معارف اسلامی در نسل‌های بعد - حدیث سلسله‌الذهب
(۳) نوشتن، جمع‌آوری کتاب، دعا و حضور فعال در جامعه - حدیث ثقلین
(۴) نوشتن، جمع‌آوری کتاب، دعا و حضور فعال در جامعه - حدیث سلسله‌الذهب

۱۴- در رابطه با حضرت مهدی عجل‌الله‌تعالیه، به ترتیب اعتقاد به کدام مسئله در میان شیعیان و اهل سنت مشترک است و کدام مورد از اعتقادات خاص شیعه است؟

- (۱) از نسل حضرت علی علیه‌السلام و حضرت فاطمه علیها‌السلام است - زنده است و در میان مردم زندگی می‌کند.
(۲) دوازدهمین امام معصوم و از نسل پیامبر ﷺ می‌باشد - زنده است و در میان مردم زندگی می‌کند.
(۳) از نسل حضرت علی علیه‌السلام و حضرت فاطمه علیها‌السلام است - به اذن خداوند حکومت جهانی را تشکیل می‌دهد.
(۴) دوازدهمین امام معصوم و از نسل پیامبر ﷺ می‌باشد - به اذن خداوند حکومت جهان را تشکیل می‌دهد.
۱۵- با توجه به روایات پیامبر اکرم ﷺ، در صورت عمل به دستورات کدام آیه شریفه، یک فقیه در قیامت همنشین ایشان خواهد بود؟ (ریاضی ۹۷)

- (۱) ﴿اقیموا الدین و لا تفرقوا فیه﴾
(۲) ﴿لینذروا قومهم اذا رجعوا الیهم﴾
(۳) ﴿لا یأتیه الباطل من بین یدیه﴾
(۴) ﴿لیظهره علی الدین کلّه﴾

۱۶- به ترتیب «حد و مرز مربوط به تمایلات خوددانی» و «چگونگی بهره‌مندی از این تمایلات» چگونه مشخص شده و به دست ما رسیده است؟

- (۱) علم خداوند - بیان احکام الهی مربوط به تمایلات مادی
(۲) معارف دینی - بیان احکام الهی مربوط به تمایلات مادی
(۳) علم خداوند - احادیث بزرگان و پیشوایان دین برای حفظ اصول اخلاقی
(۴) معارف دینی - احادیث بزرگان و پیشوایان دین برای حفظ اصول اخلاقی
۱۷- بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول خدا دید» مربوط به معارف الهی ارائه‌شده در کدام حدیث شریف است؟

- (۱) «اللهم لا تکلنی الی نفسی طرفة عین ابدًا»
(۲) «تفکروا فی کل شیء و لا تفکروا فی ذات الله»
(۳) «ما رأیت شیئًا آلا و رأیت الله قبله و بعده و معه»
(۴) «افضل العبادۃ ادمان التّفکر فی الله و قدرته»

۱۸- باغبانی که درختان تحت تدبیر او هستند، چگونه توحید در ربوبیت را دریافته است و کدام آیه به آن اشاره دارد؟

(تجربى ۹۷)

- ۱) دقت در چگونگی اثرگذاری تدبیر باغبان در رشد گیاهان - ﴿و لم یکن له کفوًا احد﴾
- ۲) دقت در چگونگی اثرگذاری تدبیر باغبان در رشد گیاهان - ﴿قل ا فاتخذتم من دونه اولیاء لا یملکون لانفسهم نفعًا و لا ضرًا﴾
- ۳) بررسی رابطه طولی تدبیر او و تدبیر خداوند متعال - ﴿قل ا فاتخذتم من دونه اولیاء لا یملکون لانفسهم نفعًا و لا ضرًا﴾
- ۴) بررسی رابطه طولی تدبیر او و تدبیر خداوند متعال - ﴿و لم یکن له کفوًا احد﴾

۱۹- بیت زیر با کدام عبارت در مسیر رسیدن به حقیقت بندگی و اخلاص تناسب مفهومی دارد؟ (هنر ۹۷)

«مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان هر دو عالم پر ز نور و دیده نابینا، چه سود»

- ۱) راز و نیاز با خداوند، محبت او را در قلب تقویت و انسان را از امدادهای غیبی بهره‌مند می‌کند.
 - ۲) به هر میزان که معرفت و ایمان به خداوند بیشتر شود، انگیزه برای پرستش و بندگی افزایش می‌یابد.
 - ۳) کسی که در مقابل حق تسلیم و خاضع شود، وارد مسیر بندگی شده و به سرعت راه موفقیت را می‌پیماید.
 - ۴) انسان مسیر حق و حقیقت را شناخته و ایمان آورده و عمل صالح انجام داده و از تلاش و مجاهدت باز نمی‌ایستد.
- ۲۰- آیه شریفه ﴿لَا الشَّمْسُ بِنِیغٰی لَهَا اِن تَدْرٰکَ الْقَمْرَ و لَا اللَّیْلُ سَابِقَ النَّهَارِ﴾ از نظر مصادیق با کدام آیه هم مفهوم است؟ (زبان ۹۷)

- ۱) ﴿اِنَّا هَدِیْنٰهُ السَّبِیْلَ اَمَّا شَاکِرًا وَاَمَّا کَفُوْرًا﴾ ۲) ﴿لَتَجْرٰی الْفَلَکُ فِیْهِ بِاَمْرِهِ و لَتَبْتَغُوْا مِنْ فَضْلِهِ﴾
 - ۳) ﴿قَدْ جَاءَکُمْ بَصٰئِرٌ مِّنْ رَّبِّکُمْ فَمَنْ اَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ﴾ ۴) ﴿اِنَّ اللّٰهَ یَمْسُکُ السَّمٰوٰتِ و الْاَرْضَ اِنْ تَزُوْلَا﴾
- ۲۱- از آیه شریفه ﴿و لَا یَحْسِبَنَّ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا اَنَّمَا نَمْلٰی لَهُمْ خِیْرٌ لَّانْفُسِهِمْ اَنَّمَا نَمْلٰی لَهُمْ لِیُزَادُوْا اِثْمًا﴾ کدام مفهوم دریافت می‌شود؟ (انسانی ۹۷)

- ۱) خداوند در سنت امهال، به کسانی که راه باطل را برمی‌گزینند، مهلت و فرصت می‌دهد که از این فرصت برای نجات خود از ظلمت‌ها و تاریکی استفاده کنند.
- ۲) انسان‌ها اگر از مهلت‌ها و امکانات همراه با اختیار و اراده خودشان که به صورت لطف الهی جلوه‌گر شده، بهره‌مند شوند، می‌توانند بار گناهان خود را هر روز سبک‌تر کنند.
- ۳) خداوند در سنت امداد به کسانی که راه باطل را برمی‌گزینند، مهلت و فرصت می‌دهد که از این مدد الهی برای نجات خود بهره ببرند و از تاریکی نجات یابند.
- ۴) به آنان که راه باطل را برمی‌گزینند و با حق دشمنی می‌ورزند مهلت زندگی داده می‌شود، ولی آن‌ها این فرصت را وسیله غوطه‌ور شدن در تاریکی قرار می‌دهند.

۲۲- اگر در آیه شریفه ﴿اِنَّ اللّٰهَ یَحِبُّ التَّوٰابِیْنَ و یَحِبُّ الْمُتَطَهِّرِیْنَ﴾ به خوبی دقت کنیم چه پیامی از آن استنباط می‌کنیم؟

- ۱) با توبه، همه گناهان حتی شرک هم آمرزیده می‌شود.
- ۲) توبه نه تنها گناه را پاک می‌کند، بلکه اگر ایمان و عمل صالح نیز به دنبال آن بیاید گناهان را به حسنات تبدیل می‌کند.
- ۳) در توبه همیشه باز است اما توفیق توبه همواره میسر نیست.
- ۴) تکرار توبه اگر واقعی باشد، به معنی دور شدن از خداوند نیست، بلکه موجب جلب رحمت خداوند می‌شود.

۲۳- حدیث شریف «یا معشر التجار الفقه ثم المتجر» به جلوگیری از کدام گناه در عرصه اقتصادی اشاره می‌کند و حکم مصرف کالاهای خارجی که سبب وابستگی کشور می‌شود، چیست؟

- ۱) مخلوط‌شدن مال حلال به حرام - استفاده از مشابه داخلی آن واجب است.
- ۲) مخلوط‌شدن مال حلال به حرام - نخریدن آن واجب است.
- ۳) ربا و عدم کار تولیدی - نخریدن آن واجب است.
- ۴) ربا و عدم کار تولیدی - استفاده از مشابه داخلی آن واجب است.

۲۴- «تلاش پیامبر ﷺ برای استفاده از هر فرصتی برای رفع تبعیض» پیام مستنبط از کدام آیه شریفه است؟

- ۱) ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اطِيعُوا اللَّهَ وَاطِيعُوا الرَّسُولَ وَاولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾
- ۲) ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾
- ۳) ﴿مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمَلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾
- ۴) ﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾

۲۵- «پدیده نفرت‌انگیز استعمار»، «توانایی بهره‌مندی از طبیعت» و «ترسیم چهره عقلانی و منطقی از دین اسلام» به ترتیب هر کدام مربوط به کدام حوزه تمدن جدید است؟

- ۱) عدل و قسط - علم - عدل و قسط
- ۲) علم - علم - عدل و قسط
- ۳) علم - عدل و قسط - علم
- ۴) عدل و قسط - علم - علم

آزمون جامع

۱- کدام آیه وصف حال «انسان‌های زیرکی است که هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند و هم جان و دل خود را به خداوند نزدیک‌تر می‌کنند؟»

- ۱) ﴿قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنَسْكَي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾
- ۲) ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾
- ۳) ﴿مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابٌ دُنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾
- ۴) ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكَرًا وَإِنَّمَا كَفُورًا﴾

۲- مضمولین آیه شریفه «وقالوا ما هي الا حياتنا الدنيا نموت ونحيا» در زندگی دنیایی چه کسانی هستند؟

- ۱) اهل گناه و کسانی که از نعمت‌های دنیا بی‌بهره‌اند.
- ۲) منکران معادی که خود را محروم از نعمت‌های دنیایی می‌بینند.
- ۳) اهل گناه و کسانی که خود را از باور قلبی به معاد محروم ساخته‌اند.
- ۴) منکران معادی که خود را از باور قلبی به معاد محروم ساخته‌اند.

۳- تقاضای بازگشت گناهکاران پس از مرگ و ورود به عالم برزخ معلول چیست و رنج و درد یا لذت‌هایی که در برزخ برای انسان گناهکار یا بدکار تدارک شده است، از چه نوع رابطه میان عمل و کیفر و پاداش پیروی می‌کند؟

- ۱) آگاهی بر عذاب‌های دردناک خداوند در برزخ تاروز قیامت به علت فعالیت آگاهانه روح - نتیجه طبیعی خود عمل
- ۲) آگاهی بر عذاب‌های دردناک خداوند در برزخ تاروز قیامت به علت فعالیت آگاهانه روح - تجسم خود عمل
- ۳) آگاهی و دریافت نقصان در انجام وظایف خویش در دنیا - نتیجه طبیعی خود عمل
- ۴) آگاهی و دریافت نقصان در انجام وظایف خویش در دنیا - تجسم خود عمل

۴- هنگامی که در قیامت دادگاه عدل الهی بر پا می‌شود تا رسیدگی به اعمال انسان‌ها انجام گیرد، اعمال و رفتار انسان‌ها چگونه سنجیده می‌شود تا رستگار از بدکار متمایز شود؟

- ۱) هر عملی حتی اگر به اندازه ذره‌ای باشد، به حساب آن رسیدگی می‌شود.
- ۲) برای داوری و شهادت فرشتگان الهی و اعضای بدن انسان نیز حاضر خواهند شد.
- ۳) اعمال انسان‌ها با معیار و میزان خاصی که همان اعمال پیامبران و امامان است، سنجیده می‌شود.
- ۴) خداوند براساس عدل خود هر عملی را که درست بوده و نیت درستی داشته است، می‌پذیرد و آن را در نامه اعمال ثبت می‌کند.

۵- مطابق سخن گران‌بهای حضرت علی علیه السلام زیرکی انسان‌ها در عمل به کدام یک از گام‌های برنامه‌ریزی راه سعادت در زندگی تحقق می‌یابد و قابل فهم برای انسان‌های دیگر است؟

- ۱) تصمیم و عزم برای حرکت
 - ۲) عهدبستن با خداوند
 - ۳) مراقبت و خویشنداری
 - ۴) محاسبه و ارزیابی
- ۶- این که «پیامبران عاقل‌ترین و صادق‌ترین مردم بوده‌اند و از معاد خیر داده‌اند» چگونه استدلالی در مورد معاد است و «محدودیت عمر انسان برای پاسخگویی به خواسته‌هایش» ضرورت معاد براساس کدام صفت الهی را برای ما بیان می‌کند؟

- ۱) استدلال نقلی - حکمت الهی
 - ۲) استدلال نقلی - عدل الهی
 - ۳) استدلال عقلی - عدل الهی
 - ۴) استدلال عقلی - حکمت الهی
- ۷- دیدگاه انسان «عقیف» در آراستگی چیست؟

- ۱) خود را بزرگ‌تر از آن می‌یابد که محدود به ارزش‌های خاص برای احترام دیگران باشد.
 - ۲) خود را شامل روزی‌های پاک که برای انسان‌های پاک و پاکیزه آفریده شده است، می‌داند.
 - ۳) در وجود خود ارزش‌های والاتری می‌یابد که احترام و تحسین بیشتری را برایش می‌آورد.
 - ۴) با توجه به این که دل باید پاک باشد و ظاهر چندان اهمیتی ندارد به اصلاح باطن خویش می‌پردازد.
- ۸- با توجه به کدام جزء نماز یا عبارت شریفه در نماز باعث می‌شود که انسان در مقابل مستکبران خضوع و خشوع نکند؟

- ۱) توجه به معنای عبارت ﴿غیر المغضوب علیهم و لا الضَّالِّین﴾
 - ۲) در نظر داشتن عظمت پروردگار در هنگام رکوع و سجود
 - ۳) توجه به معنای عبارت شریفه ﴿اهدنا الصراط المستقیم﴾
 - ۴) توجه به بزرگی خداوند بر همه چیز به هنگام تکبیرگفتن
- ۹- چگونه می‌توانیم استعداد و لیاقت خود را برای دریافت هدایت معنوی افزایش دهیم؟

- ۱) درجه ایمان و عمل خود را بالاتر ببریم.
- ۲) از طریق الهامات روحی و امدادهای غیبی اقدام نماییم.
- ۳) با عبودیت و بندگی واسطه فیض خالق به مخلوق شویم.
- ۴) علاوه بر تربیت از روش‌های معمولی به ولایت معنوی توجه نماییم.

۱۰- چرا پایه‌گذاری یک مدرسه علمی بزرگ در مدینه ضرورت یافت و علت اختناق شدید پس از تشکیل و رشد این نهضت علمی چه بود؟

- ۱) ظهور فرقه‌های گوناگون در جهان اسلام - اشتباهات مسلمانان در حمایت بنی‌عباس و پیروزی آنان
- ۲) ظهور فرقه‌های گوناگون در جهان اسلام - توسعه فعالیت‌های فکری و تربیت هزاران نفر در رشته‌های مختلف
- ۳) سخت‌گیری حاکمان در مورد امام و شیعیان - اشتباهات مسلمانان در حمایت از بنی‌عباس و پیروزی آنان
- ۴) سخت‌گیری حاکمان در مورد امام و شیعیان - توسعه فعالیت‌های فکری و تربیت هزاران نفر در رشته‌های مختلف

۱۱- این سخن گرانقدر امام کاظم علیه السلام به شاگرد برجسته خویش، هشام بن حکم که فرمود: «آن کس که عقلش کامل تر است، رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است»، به موضوع و مفهوم مستفاد از کدام آیه شریفه اشاره درست تری می‌کند؟

- ۱) ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّا شَاكِرًا وَإِنَّا كَفُورًا﴾
- ۲) ﴿رَسُولًا مَّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِنَاسٍ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حِجَابٌ بَعْدَ الرِّسَالِ﴾
- ۳) ﴿أَلَا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ﴾
- ۴) ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾

۱۲- استدلال امام علی علیه السلام در برابر مصلحت برخی یاران خویش که با برکناری معاویه از حکومت شام مخالف بودند، برگرفته از چه موضوعی بود که ایشان حتی حاضر به حکومت کوتاه‌مدت معاویه نبودند؟

۱) معاویه به ناحق به پست و مقام رسیده بود و از او شایسته‌تر در میان مسلمین برای حکومت شام فراوان بود.

- ۲) معاویه فردی گمراه‌کننده بود و ایشان نمی‌خواست کسی که دیگران را گمراه می‌کند، کارگزارش باشد.
- ۳) معاویه به شیوه پادشاهان و امپراطوران ستمگر حکومت می‌کرد و سعی در تحریف حقایق اسلامی داشت.
- ۴) معاویه فردی دنیاطلب و قدرتمند بود و اگر حاکم شام باقی می‌ماند، سعی در توطئه و قیام علیه علی علیه السلام داشت.

۱۳- زنده‌بودن «انتظار» به عنوان یک عنصر محرک در دل‌های مؤمنان، مرهون کدام اعتقادات است؟

- ۱) نگاه مثبت به آینده تاریخ - ایجاد آمادگی در خود و جامعه
- ۲) پیروی از امام زمان علیه السلام - ایجاد آمادگی در خود و جامعه
- ۳) نگاه مثبت به آینده تاریخ - حاضر و ناظر بودن منجی آخرالزمان
- ۴) پیروی از امام زمان علیه السلام - حاضر و ناظر بودن منجی آخرالزمان

۱۴- مطابق حدیث جابر، پایبندی و معتقدبودن به امام زمان علیه السلام مستلزم چیست و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به کدام خصوصیت ایشان اشاره نموده است؟

(انسائی ۹۷)

- ۱) ایمان و اعتقاد راسخ - غیبت طولانی و پنهان شدن از نظر مردم
- ۲) تلاش و مجاهده در راه دین - غیبت طولانی و پنهان شدن از نظر مردم
- ۳) ایمان و اعتقاد راسخ - عمر طولانی و تشکیل حکومت جهانی مستضعفین
- ۴) تلاش و مجاهده در راه دین - عمر طولانی و تشکیل حکومت جهانی مستضعفین

۱۵- برای این‌که انسان «به شناخت و ایمانی بسیار قوی برسد و تسلیم بندگی خداوند عزیز و بلندمرتبه شود»، نیازمند تدبّر عمیق در کدام حدیث شریف است که عمق جان انسان را آماده پذیرش چنین مفهوم بلندی می‌کند؟

- ۱) ای فرزند آدم! این مخلوقات را برای تو آفریدم و تو را برای خودم
 - ۲) خالق در نظر آنان عظیم است در نتیجه غیر خدا در چشم آنان کوچک است.
 - ۳) بنده کسی مثل خودت نباش؛ زیرا خداوند تو را آزاد آفریده است.
 - ۴) همانا بهایی برای جان شما جز بهشت نیست، پس خود را به کم‌تر از آن نفروشید.
- ۱۶- اعتماد مردم به حکومت و نظام اسلامی معلول چیست و رهبر نظام اسلامی چگونه همه افراد جامعه را پشتیبان خویش در انجام تصمیم‌های دشوار و هدایت جامعه می‌یابد؟

- ۱) شناخت درست وظیفه و انجام درست آن از جانب کارگزاران حکومت - با اولویت‌دادن به اهداف اجتماعی در مقابل اهداف فردی
 - ۲) شناخت درست وظیفه و انجام درست آن از جانب کارگزاران حکومت - با مشارکت و نظارت همگانی
 - ۳) با مشارکت درست مردم در تصمیم‌های حکومت و دیدن نتایج درست آن - با اولویت‌دادن به اهداف اجتماعی در مقابل اهداف فردی
 - ۴) با مشارکت درست مردم در تصمیم‌های حکومت و دیدن نتایج درست آن - با مشارکت در نظارت همگانی
- ۱۷- ثمره انجام صحیح وظیفه همسررداری توسط زن در خانواده، برآورده شدن کدام یک از اهداف

- تشکیل زندگی مشترک است و نیل به آن چه نقشی در استحکام زندگی دارد؟ (هنر ۹۷)
- ۱) بنین و حفده - خانواده را از هجوم ناملايمات و مرارت‌ها حفظ می‌کند.
 - ۲) لتسکنو الیها - خانواده را از هجوم ناملايمات و مرارت‌ها حفظ می‌کند.
 - ۳) لتسکنو الیها - تربیت فرزندان را تنها دغدغه والدین و هدف آن‌ها می‌سازد.
 - ۴) بنین و حفده - تربیت فرزندان را تنها دغدغه والدین و هدف آن‌ها می‌سازد.
- ۱۸- ثمره نهایی «افزایش خودشناسی» برای انسان‌ها چیست و کدام حدیث شریف متناسب با این موضوع است؟

- ۱) درک فقر و نیاز - «ما رأیت شیئاً آلاً و رأیت الله قبله و بعده و معه»
 - ۲) درک فقر و نیاز - «اللهم لا تکلنی الی نفسی طرفه عین ابداً»
 - ۳) افزایش عبودیت و بندگی - «اللهم لا تکلنی الی نفسی طرفه عین ابداً»
 - ۴) افزایش عبودیت و بندگی - «ما رأیت شیئاً آلاً و رأیت الله قبله و بعده و معه»
- ۱۹- با توجه به آیه شریفه ﴿ما لهم من دونه من ولیّ و لا یشرک فی حکمه احداً﴾ کدام مفهوم دریافت می‌شود؟

- ۱) خدا ولی همه عالم است و اگر او به کسی اذن دهد، آن شخص می‌تواند در امور عالم تدبیر کند.
- ۲) هرگونه تصرف در جهان، حق و شایسته خداوند است و غیر از او کسی بر موجودات ولایت مستقل ندارد.
- ۳) اگر خداوند پیامبر ﷺ را ولی انسان‌ها معرفی می‌کند، یعنی بخشی از ولایت خود را به او واگذار کرده است.
- ۴) چون مخلوقات جهان از خدا هستند مالک اصلی و حقیقی آن‌ها نیز خداوند است و مالکیت و ربوبیت هم از آن اوست.

۲۰- درخواست حضرت یوسف علیه السلام از خداوند برای نجات از دامی که شیطان برای او گسترده بود از کدام عبارت شریفه قابل فهم است؟

۱) ﴿و لقد راودته عن نفسه فاستعصم﴾ ۲) ﴿و لئن لم يفعل ما أمره لیسجننَّ و لیکوننَّ من الضاعرین﴾

۳) ﴿و الا تصرف عتی کیدهنَّ اصب الیهنَّ﴾ ۴) ﴿ربَّ السجن احب الیَّ ما یدعوننی الیه﴾

۲۱- مفهوم «خداوند پیش‌برندهٔ جهان به سوی مقصدش است» برگرفته از معارف عمیق کدام عبارت شریفه است؟

۱) ﴿قل الله خالق کل شیء﴾

۲) ﴿ما لهم من دونه من ولیّ و لا یشرك فی حکمه احدًا﴾

۳) ﴿قل اللهم مالک الملك تؤتی الملك من تشاء﴾

۴) ﴿قل افاخذتم من دونه اولیاء لا یملکون لانفسهم نفعًا و لا ضرًا﴾

۲۲- بیت «طمع ز فیض کرامت مبر که خلق کریم / گنه ببخشد و بر عاشقان ببخشد» به مقابله با کدام حیلۀ شیطان برای انسان‌ها اشاره می‌کند؟

۱) مایوس کردن انسان از رحمت الهی پس از آلوده‌شدن انسان به گناه

۲) با کشاندن انسان به دامن تسویف و طمع کردن به توبه کردن در انتهای عمر

۳) گرفتار کردن تدریجی انسان به گناه برای متوجه‌نشدن زشتی و قبیح گناه

۴) زیبا جلوه‌دادن گناهان و انجام آنان و یادآوری عظمت و بخشندگی خداوند برای جبران گناهان

۲۳- اگر بخواهیم باب فهم در آیهٔ شریفهٔ ﴿یسئلونک عن الخمر و المیسر قل فیهما اثمٌ کبیرٌ و منافع للناس و اثمهما کبر من نفعهما﴾ بگشاییم، کدام گزینه پیام این آیه را با درستی بیشتری بیان می‌نماید؟

۱) بنی‌امیه و بنی‌عباس با بی‌احترامی به این حکم الهی، زمینهٔ انحطاط اخلاقی جامعه را فراهم کردند.

۲) دلیل حرمت شراب و قمار آن است که این دو گناه برای عدهٔ بیشتری گناه به همراه دارند.

۳) اگر اکثریت جامعه دچار گناه شوند، حکم الهی آن بیان می‌شود تا منفعتهای کم باعث گناهان بزرگ نشود.

۴) اسلام در صورتی که جوامع خواسته‌ها و تمایلات مخالف با سعادت خود داشته باشند، آن‌ها را نمی‌پذیرد و مطابق آن‌ها حکم نمی‌کند.

۲۴- «مذاکرهٔ فرمانده سپاه اسلام و فرمانده لشکر ایرانیان در هنگام جنگ» و «مقام و منزلت علمی حضرت فاطمه علیها السلام در جامعهٔ زن‌ستیز اعراب جاهلی» به ترتیب بیانگر عمل به کدام آیهٔ شریفه در زمینهٔ معیارهای تمدن اسلامی است؟

۱) ﴿یا ایُّها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم﴾ - ﴿و من آیاته ان خلق لکم من انفسکم ازواجًا لتسکنوا الیها﴾

۲) ﴿یا ایُّها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم﴾ - ﴿قل هل یتستوی الذین یعلمون و الذین لا یعلمون﴾

۳) ﴿لقد ارسلنا رسلنا بالبینات و انزلنا معهم الکتاب و المیزان﴾ - ﴿قل هل یتستوی الذین یعلمون و الذین لا یعلمون﴾

۴) ﴿لقد ارسلنا رسلنا بالبینات و انزلنا معهم الکتاب و المیزان﴾ - ﴿و من آیاته ان خلق لکم من انفسکم ازواجًا لتسکنوا الیها﴾